

Együtműködés kell

Azt gondoltam, hogy a mostani már-már szokásos, az egyetemi felvételi eredményeket összefoglaló írásnak azt a címet kellene adni, hogy: *Cselekvésre!* Ezt lehet nagyon fellengzősnek tekinteni, pedig a szándékom, a javasolt lépéseim, reményeim szerint ennél jóval konstruktívabbak. A helyzetet, annak sokak számára nem kívánatos változását a korábbi írások is jól jelezték, de valószínűleg mindenki kb. tisztában volt/van azzal, hogy oktató-kutató munkánkat milyen gondok kísérik. Biztos minden intézmény, már csak a saját maga és az oktatók, hallgatók miatt is mindent megtesz saját keretén belül a stabilitás növelésére. Ami a súlyos helyzetet annyira fokozta, hogy szerintem az első mondatban leírt közös cselekvés útját kell keresnünk, az két adat, esetleg trend. Mindkettő oktató-kutató tevékenységünket korlátozza, ezért merek olyan megoldásokat javasolni, amit jellemzően közösen kell megoldani. Nem később, hanem mihamarabb. Az egyik ilyen ok a hallgatói létszám csökkenése. Ez az első helyes jelentkezésekre vetítve egyes intézményekben 2014-ben elérte a 30%-ot, és az elmúlt két év sem eredményezett jobb adatot. Ez egyes intézmények végleges leszakadását jelentheti ebben a rendszerben, mások egyre nehezebb helyzetben kapaszkodnak. A feltevés szerint ugyanis a pénzügyi támogatás kapcsolatban van (marad?) a hallgatói létszámmal, márpedig annak növekedése nem várható, a demográfiai trendek alapján kissé csökkent számú korosztály hosszú távú stabilitásával kell számolni. A másik adat, ami remélhetően nem trend, az a költségvetési támogatás drasztikus csökkentése, amely az elmúlt évek alatt közel 40%-ot ért el (ez jelentősen túlnő a hallgatói létszám csökkenés mértékén). Ez a 10 évvel ezelőtti szintű fizetéseket kivéve mindent érintett, és talán azt is eredménynek kell tekinteni, hogy erről a szintről nem mozdul lentebb. A jelentős összegű EU háttérű projekteket pedig sajátos értékrend szerint támogatták, ami a szükséges helyeken nem tudta a hiányzó bérjellegű anyagi forrásokat pótolni, más helyen pedig jelentős pazarlást indukált.

Az oktatási területen két feladat olyannak tűnik, amit közös szándékkal lehet kimozdítani mostani helyzetéből. Erre javaslok közös lépést, amelyiket számos megválasztott bizottságunk bármelyike tudna koordinálni.

A szakirányokra bontott B képzés átformálása alapvetően a munkapiaci valóságnak (és a hallgatók felkészültségének) megfelelően javasolható. A koncepció lényege, hogy a B után is lehessen munkapiacra értékelhető diplomát kiadni, és annak tartalma feleljen meg a szakirányú munkaadók (az M-es valós alkalmazásoknál felismerhető) elvárásainak. A természetföldrajz oldaláról ma a geoinformatika és a földrajzban alkalmazott módszerek, technikák ismerete teremthet munkalehetőséget. (A probléma persze onnan ered, hogy ennyi geográfus hallgatót a piac nem tud felvenni, de ez másik hosszú, a finanszírozás is sodorta történet.) Ezen probléma oldására **elméleti és gyakorlati szakirány** indítását javaslom. Az elméleti a mostani szakirányokat ölelné fel, lényegesen kisebb számú hallgatóval (annyival amennyit a szakirányú M-es munka valóban indokol), a másik pedig ténylegesen „gyakorlati” tartalmú képzés lenne. Ennek háttérében az van, hogy a munkaadók az elhelyezkedett hallgatóinknak nagyon kevés kivétellel a módszertani ismereteit használják.

Számos intézmény szerint az egy éve indult, még csak kevés tapasztalatot hordozó **tanárképzés** jól kiegészítheti az egységek oktatási portfólióját. Ezért olyanok is mozdulnak erre a lehetőségre, akik nem elkötelezettek a tanárképzésben, nem tudják a legjobb hallgatókat ebbe az irányba terelni (mert nincs sok ilyenjük, vagy csak hatékonyság növelést látnak benne). Az előadások, gyakorlatok kialakítása emiatt túlzottan figyelt a már futó képzésekre, és ezért az első három évben az órák kb. negyedét adják új kurzusok. Itt a kérdést a fejről a talpára kellene állítani. Az érv ugyanis az, hogy azt kell tanítani, amit a tanterv rögzít. Mintha nem a mi munkánk lett volna a tanterv. Elsőnek azt kell meghatározni, hogy mi az a „**magismeret, technika**”, amit minden tanulóknak tudnia kell(ene).

A kérdés az, hogy ez a két lépés miként érinti az egyes intézményeket. Az első következmény valószínűleg az lehet, hogy az értékesített tudás konvertálhatóbb lesz, figyelemmel tud lenni a hallgatók valós elhelyezkedési lehetőségén támasztható elvárásokra. A másik, hogy világosabb feladat adódhat az intézmények előtt, a főiskolák pl. lehetnek a külföldi példák alapján *Applied science*-t művelő egyetemek, vagy tanárképző intézmények, ami mind tartalmilag, mind szervezetileg kezelhetőbb és valós igény felé mutatnak, és ami oktatónak, kutatónak, intézménynek is jó lehet. Persze mozdulni kell, a mostani állapot hosszú távon a felesleges erőfeszítést vetít előre (szembe állva a hasznos és konvertálható ismeretet nyújtó kimenettel). Az igaz, hogy a felsőoktatás nagy rendszer, az ügyek lassan mozdulnak, és sokan reménykednek.

A B és M képzés is tartalmi, technikai, módszertani, piaci frissítésre szorul, de azt hiszem, ez lehet a képző intézmények belső feladata. Az M képzés átalakítását is elsősorban intézményi feladatnak tekintem, de az átalakításnak nemzetközileg piacképes, konvertálható tudást, ismeretet kell biztosítani (mert a magyar piac a jelen helyzetben szűk keretet tud csak adni). Ezzel kapcsolatban lehet, sőt célszerű még 3-4 fejlesztési irányt is megragadni (itt pl. új szakindításról, közös diploma kiadásáról lehet szó).

A **képzés hatásának, eredményességének mérése** kiemelten fontos közös feladat lehet. Így tudunk hiteles képet kapni, hogy az oktatás eléri-e a célját, a végzett hallgatók hasznosítható szaktudással gyarapodnak-e, a munkapiac ilyen tudást kíván-e. Fontos lehet ez azonban a finanszírozás szempontjából is, hisz hosszabb távon a befektető hallgatók és az állam is tudni szeretné megfelelően hasznosulnak-e ezek az investíciók. Ezért – ugyan minden intézménynek elemi feladta lenne egy **pályakövetési rendszer** működtetése – már az is előrelépést és ösztökélést jelentene, ha ennek tartalmi keretét közösen sikerülne kidolgozni. A minisztérium által korábban működtetett DPR rendszer ugyanis nem képes a finomabb vélemények követésére.

A finanszírozást kivéve a problémakörök másik csoportja a **kutatás**. Pusztán az állami finanszírozás alapján nemigen lehet „eladható” kutatást csinálni. A kutatáshoz szükséges bérköltségeket, fejlesztéseket, a szükséges beszerzéseket különböző projektekből kell finanszírozni. Ma már nem az a világ van, amikor oktatási forrásból végeztünk kutatást (legalábbis a bért rendszeresen természetesen vettük, hogy az intézmény fizeti). Ahhoz, hogy az egységek kutatási célú törekvéseit támogassuk elvileg (!) többfajta forrás is rendelkezésre áll. Az egyik a hazai és nemzetközi projektek, a másik az intézmények tudományos szolgáltatásai. Ez utóbbiak még gyakran szerényebb mértékük mellett is komoly segítséget jelentenek. A szolgáltatások, vállalkozások kis gazdálkodási biztonságot is nyújtanak.

Ma úgy látom, hosszabb távon olyan projektekben való részvételre és olyan alkalmazott kutatásra kell felkészülni (olyat is kell serkenteni), amelyben esetleg valós külső, tudományos indíttatású megrendelő szerepel (de ez ne tudományos szolgáltató egység legyen!). Amiben javaslom az együttműködést, az olyan tudományos projekt megfogalmazása, ami pl. német, amerikai mintára tekinthető „súlyponti témának”, amely integrált lévén az OTKA, DFG, új TÁMOP mellé rendelhető, és segíthetjük, hogy ezt a szakmai közösség elfogadja a pályázatok menedzselése során. Azaz jelenleg csak a hazai projektek szerény irányításának van lehetősége számunkra.

Mezősi Gábor, Szeged